

โฆษณาชวนเชื่อผิด ๆ ของจีนต่อทิเบต และข้อโต้แย้ง

เป็นที่รู้กันว่า รัฐบาลจีนใช้โฆษณาชวนเชื่อ¹ในฐานะเครื่องมือหนึ่งในการตอบโต้กับขบวนการปลดปล่อยทิเบต แต่โชคที่คำตากถางแบบออร์เวลเลียน² (Orwellian) ของรัฐบาลปักกิ่งมักกลายเป็นถ้อยคำซ้ำกันมากกว่า เช่น การเรียกองค์ดาไลลามะ³ว่า “งูพิษ” หรือ “หมาป่าในคราบพระ” ปัจจุบันนี้ รัฐบาลปักกิ่งได้เปลี่ยนแนวทางจากใช้โฆษณาชวนเชื่อมาใช้ประโยชน์จากนักวิชาการชาวจีน ชาวตะวันตก และกลุ่มคนหยิบมือที่พูดภาษาทิเบตได้ เอกสารรั่วไหลจากการประชุมครั้งที่ 9 ของพรรคคอมมิวนิสต์จีน เรื่องโฆษณาชวนเชื่อเกี่ยวกับทิเบตในปี ค.ศ. 2001 ระบุว่า “จะต้องใช้นักทิเบตวิทยาและผู้เชี่ยวชาญในการกล่อมเกลาคความเห็นสาธารณะต่อทิเบต” รัฐบาลปักกิ่งยังได้จัดทัวร์ชวนเชื่อซึ่งมีเจ้าหน้าที่ทิเบตที่คัดมาอย่างดี ประกอบไปด้วยกันกับเจ้าหน้าที่จีน กลุ่มนักเรียนเพื่อเสรีทิเบต⁴ (Students For a Free Tibet, SFT) จึงจัดทำเอกสารนี้ขึ้นเพื่อต่อต้านโฆษณาชวนเชื่อที่สร้างความชอบธรรมให้จีนบุกยึดครองทิเบต

¹ โฆษณาชวนเชื่อ คือ การสื่อสารเพื่อชักจูง ควบคุมความคิด ความเชื่อ

² ออร์เวลเลียน (Orwellian) คือ คำอธิบายสังคมที่รัฐบิดเบือนความจริงไปจนถึงระดับความคิด โดยใช้ประโยชน์ทางภาษา เพื่อปรับเปลี่ยนถ้อยคำให้กลายเป็นความหมายดี เพื่อปกปิดความหมายที่แท้จริง มีที่มาจากนวนิยายเรื่อง 1984 ของจอร์จ ออร์เวล (George Orwell)

³ องค์ดาไลลามะ คือ นักบวชในพุทธศาสนา ซึ่งเป็นผู้นำสูงสุดทางจิตวิญญาณของทิเบต ปัจจุบันคือ เทนซิน กัตโช (Tenzin Gyatso) ดาไลลามะองค์ที่ 14

⁴ กลุ่มนักเรียนเพื่อเสรีทิเบต (Students For a Free Tibet, SFT) คือ กลุ่มเคลื่อนไหวระดับรากหญ้าของนักเรียน นักกิจกรรม ซึ่งมีเครือข่ายอยู่ทั่วโลก SFT ต่อสู้เรียกร้องสิทธิและอิสรภาพของชาวทิเบต

“ทิเบตเป็นของจีนตลอดมา”

คำกล่าวอ้างนี้จีนใช้อยู่บ่อยครั้ง ถึงแม้ช่วงเวลาที่เชื่อกันว่าทิเบตได้ตกเป็นส่วนหนึ่งของจีนจะเปลี่ยนไปตลอดก็ตาม ซึ่งเชื่อกันอย่างหลากหลายว่าเป็นช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 7 คริสต์ศตวรรษที่ 13 สมัยราชวงศ์ชิง หรือแม้แต่ว่าทิเบตเป็นของจีน “ตลอดมา” แต่เป็นเรื่องยากที่จะให้ความเป็นธรรมแก่ประวัติศาสตร์ยาวนานสองพันปีภายในไม่กี่ย่อหน้า หากต้องการศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมกรุณาดูเอกสารแนบท้ายบทความนี้:

- **คริสต์ศตวรรษที่ 7:** ปักกิ่งอ้างว่าการอภิเษกสมรสระหว่างพระเจ้าซงเจี้ยนกัมโป (Srongtsen Gampo) แห่งทิเบตและองค์หญิงเหวินเฉิง (Wencheng) แห่งจีนในปี ค.ศ. 641 เป็นจุดเริ่มต้นของการควมรวมชนชาติทิเบตและจีนอัน ซึ่งปักกิ่งหยุดอ้างเช่นนี้ไปเมื่อมีการชี้ว่า เหวินเฉิง เป็นองค์หญิงภฤกฏี (Brikuti) พระมเหสีชาวเนปาล และจักรพรรดิถังต้องยกเลิกสาวให้มาแต่งงานเพราะความแข็งแกร่งของอาณาจักรทิเบต อันที่จริง กองทัพทิเบตบุกเข้ายึดครองเมืองหลวงราชวงศ์ถังเป็นเวลาสั้น ๆ ในปี ค.ศ. 765 และปี ค.ศ. 822 สนธิสัญญาสันติภาพทำให้จีนต้องปฏิบัติตามทิเบต “อันป่าเถื่อน” อย่างผู้ทัดเทียมกัน
- **คริสต์ศตวรรษที่ 13:** ปักกิ่งอ้างว่า ทิเบตตกเป็นส่วนหนึ่งของจีนในสมัยราชวงศ์หยวนในช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 13 ราชวงศ์หยวนนั้นก็คือจักรวรรดิมองโกล ที่เจงกิสข่านและทายาทได้พิชิตดินแดนจากจีนไปจนถึงเกาหลีและยุโรปตะวันออก การที่จีนอ้างว่าทิเบตเป็นส่วนหนึ่งของตนไม่ต่างอะไรกับการที่อินเดียอ้างสิทธิเหนือพม่า เพราะทั้งสองต่างตกอยู่ภายใต้การปกครองของจักรวรรดิอังกฤษเช่นเดียวกัน อีกทั้ง จักรวรรดิมองโกลไม่เคยปกครองทิเบตในฐานะเขตการปกครองหนึ่งของจีน ความสัมพันธ์ระหว่างมองโกลและทิเบตมีความพิเศษ เพราะนักบวชลามะ นิกายศากยะ⁵ (Sakya lamas) เป็นครูสอนศาสนาให้แก่จักรพรรดิมองโกล หลังอาณาจักรมองโกล ราชวงศ์หยวนล่มสลาย ทิเบตได้กลับมามีอำนาจอธิปไตยของตนเองอีกครั้ง
- **สมัยราชวงศ์ชิง (ปี ค.ศ. 1644-1911):** ปักกิ่งต่อต้านจักรวรรดินิยมชาติตะวันตกและญี่ปุ่น แต่เห็นว่าการอ้างสิทธิเหนือทิเบตสืบเนื่องจากสมัยราชวงศ์ชิง จักรวรรดิแมนจูเป็นเรื่องชอบธรรม ผู้ปกครองชาวแมนจูนับถือศาสนาพุทธ จักรพรรดิแมนจูและดะไลลามะแห่งทิเบตจึงมีความสัมพันธ์แบบผู้อุปถัมภ์ต่อนักบวช เรียกว่า โชยอน (Cho-Yon) ดังนั้น จีนจึงให้ความคุ้มครองแก่ทิเบตซึ่งปลอดกำลังทหาร พวกชาตินิยมชาวจีนอาจตีความไปได้ว่านี่คืออำนาจเหนืออธิปไตย แต่แท้จริงแล้วไม่ใช่ เมื่อความสัมพันธ์เริ่มตึงเครียด จีนได้แผ่อิทธิพลและส่งกองกำลังเข้ามาในทิเบตหลายครั้ง เช่นเดียวกับกับเนปาล จีนแผ่อิทธิพลในทิเบตหลังปี ค.ศ. 1720 แบบประเทศที่แข็งแกร่งกระทำต่อเพื่อนบ้านผู้อ่อนแอกว่า จีนพยายามใช้กำลังเข้ายึดครองทิเบต จึงทำลายความสัมพันธ์แบบโชยอนไป หลังราชวงศ์ชิงล่มสลายในปี ค.ศ. 1911 ชาวทิเบตขับไล่จีนออกจากประเทศ และดะไลลามะองค์ที่ 13 ได้ประกาศว่าทิเบตเป็นประเทศเอกราช ทิเบตถือเป็นประเทศอธิปไตยโดยสมบูรณ์ ดังบัญญัติไว้ในกฎหมายระหว่างประเทศ คือ: มีดินแดน มีประชากร มีรัฐบาล และสามารถปฏิสัมพันธ์ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (เช่น อนุมัติสัญญาสิมลา (Simla) กับบริเตนในปี ค.ศ. 1914 ตัวยุทธการค้ำกับชาติตะวันตก และความเป็นกลางในสงครามโลกครั้งที่ 2) จนกระทั่งจีนบุกยึดครองอีกครั้งในปี ค.ศ. 1950-1951

⁵ นิกายศากยะ (Sakya) คือ 1 ใน 4 นิกายหลักของพุทธศาสนาทิเบต

- **1951:** จีนอ้างสิทธิเหนือดินแดนทิเบตมาตั้งแต่ก่อนปี ค.ศ. 1951 แต่ช่วงเวลานี้ก็มีความสำคัญ หลังจากเอาชนะกองทัพนขนาดเล็กของทิเบต จีนได้บังคับใช้ข้อตกลง 17 ข้อ⁶ (the Seventeen Point Agreement) กับรัฐบาลทิเบต โดยต้องการให้ทิเบต “กลับมา” อยู่ภายใต้อธิปไตยของจีน (จึงเกิดคำถามว่า เหตุใดจึงต้องมีสนธิสัญญายอมจำนนดังกล่าว หากก่อนหน้านี้ ทิเบตไม่ใช่ประเทศเอกราชแยกจากจีน) สนธิสัญญาดังกล่าวถือว่าไม่เป็นผลในทางกฎหมาย เนื่องจากได้มาด้วยการบีบบังคับ รัฐบาลทิเบตแทบไม่เหลือทางเลือกอื่นนอกจากพยายามอยู่รอดภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ ของจีน เห็นได้ชัดว่า ปักกิ่งจะไม่รักษาสัญญาข้อตกลงของตน และรัฐบาลทิเบตปฏิเสธข้อสัญญาทั้งหมด ในช่วงที่จีนปราบปรามการลุกฮือของชาวทิเบตปี ค.ศ. 1959 อย่างหนัก
- **ตลอดมา:** เรายังต้องโต้เถียงกันเรื่องนี้อยู่หรือ ผู้แทนประเทศไอร์แลนด์ประจำสหประชาชาติ แฟรงค์ ไอเคน (Frank Aiken) ได้กล่าวไว้ในเวทีถกเถียงเรื่องทิเบตของสหประชาชาติในปี ค.ศ. 1959: “ผมสงสัยว่า จะมีสักกี่ที่นั่งหลงเหลืออยู่ในห้องประชุมนี้ หากเราเห็นพ้องต้องกันว่า เมื่อประเทศหรือกลุ่มคนขนาดเล็ก ตกอยู่ภายใต้เงื้อมมือมหาอำนาจ พวกเขาเหล่านั้นย่อมไม่อาจส่งเสียงใด ๆ ว่าถ้าหาก เมื่อใดเคยตกเป็นประเทศราช ย่อมตกเป็นประเทศราชตลอดไป ทิเบตถูกยึดครองโดยสาธารณรัฐประชาชนจีนเมื่อไม่กี่ปีมานี้ แต่กว่าพันปีที่ผ่านมา ทิเบตนั้นเป็นเอกราชและมีอำนาจอธิปไตยโดยสมบูรณ์ของตนเอง ดังเช่นประเทศทั้งหลาย ณ ที่ประชุมแห่งนี้ และมีอิสรภาพในการกำหนดกิจการของตนยิ่งกว่าบางประเทศที่นี้เสียอีก”

“ทิเบตเก่าเป็นสังคมศักดินาล้าหลัง และดาไลลามะคือนายทาสผู้โหดเหี้ยม”

รัฐบาลปักกิ่ง (และนักวิชาการชาวตะวันตกผู้เอื้อเฟื้อหลายคน เช่น ไมเคิล พาเรนติ (Michael Parenti) ทอม กรันเฟลด์ (Tom Grunfeld) และแอนนา หลุยส์ สตรอง (Anna Louise Strong)) ยืนยันว่า ทิเบต “ก่อนการปลดปล่อย” เป็นสังคมศักดินาล้าหลัง ซึ่งประกอบไปด้วย “เจ้าที่ดิน ทาสติดที่ดิน และทาส” ทาชิ รับเกย์ (Tashi Rabgay) นักวิชาการชาวทิเบตแห่งมหาวิทยาลัยฮาวาร์ด ชี้ว่า ขนชั้นทางสังคมดังกล่าวอาจเป็นการจัดหมวดหมู่แบบตามอำเภอใจของพวกลัทธิแก้⁷ (revisionist) ที่ห่างไกลจากความเป็นจริง มีชาวนาได้สัญญาในทิเบตเก่าอย่างแน่นนอน แต่ก็มีพ่อค้า คนพเนจร ชาวนาอิสระ นายพราน โจร พระ แม่ชี นักดนตรี ขุนนาง และศิลปิน สังคมทิเบตมีหลากหลายมิติอย่างหนึ่งที่สังคมหนึ่ง ๆ จะพึงเป็น การลดทอนสังคมทิเบตให้เหลือเพียงแค่ 3 ขนชั้น โดยไม่ได้สะท้อนภาพกว้างของสังคมทั้งหมดเป็นแนวทางลัทธิแก้ที่ไม่นำมาใช้

ไม่มีประเทศไหนดีเลิศสมบูรณ์แบบ ชาวทิเบต (รวมถึงดาไลลามะ) ต่างยอมรับว่า ทิเบตเก่ามีข้อบกพร่องและความเหลื่อมล้ำ (ไม่รวมถึงข้อถกเถียงที่ว่าทุกอย่างดีกว่าภายใต้การยึดครองของจีนหรือไม่) แต่การนำความล้มเหลวทั้งที่เป็นจริงและจินตนาการขึ้นตลอดประวัติศาสตร์ 600 ปีของทิเบตมาตัดสินปัจจุบันย่อมไม่น่าเชื่อถือในทางประวัติศาสตร์ หากมองสังคมใด ๆ ผ่านเลนส์ดังกล่าวย่อมเห็นว่าเป็นสังคมที่ล้มเหลว ทิเบตเก่ามีความก้าวหน้าอยู่ด้วย เช่น การยกเลิกโทษประหารชีวิต ดาไลลามะองค์ที่ 14 ผลักดันการปฏิรูปที่ดินและการพัฒนาต่าง ๆ แต่การยึดครองของจีนขัดขวางความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ทุกวันนี้รัฐบาลทิเบตพลัดถิ่นเป็นระบอบประชาธิปไตย ขณะที่จีนปกครองด้วยระบอบเผด็จการคอมมิวนิสต์

⁶ ข้อตกลง 17 ข้อ (the Seventeen Point Agreement) คือ ข้อตกลงที่รัฐบาลจีนบังคับให้รัฐบาลทิเบตเซ็น หลังจีนใช้กำลังทางทหารกับทิเบต เพื่อสร้างความชอบธรรมให้การบุกยึดครอง

⁷ พวกลัทธิแก้ (revisionist) คือ กลุ่มคนที่พยายามอธิบายหรือตีความเหตุการณ์ในอดีตใหม่ โดยใช้มุมมองที่ต่างออกไป

เบื้องหลังคำเหยียดหยามที่ปักกิ่งกล่าวหาระบบศักดินาในทิเบต แท้จริงเป็นการอ้างความลำเอียงเพื่อหาความชอบธรรมให้การล่าอาณานิคม เป็นความคิดของพวกเจ้าอาณานิคม ที่ลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ละเลยอำนาจในการตัดสินใจของคนพื้นที่ เพื่อให้การยึดครองถือเป็นเรื่องยอมรับได้ หรือแม้แต่ “จำเป็น” ในการสร้างสังคมศิวิไลซ์ จีนไม่มีสิทธิ์ในการยึดครองทิเบต “อันล้ำหลัง” เช่นเดียวกันกับที่จักรวรรดิอังกฤษไม่มีสิทธิ์อ้าง “ภาระของคนขาว” ในอินเดียหรือฮ่องกง

“จีนได้ ‘ปลดปล่อยทิเบตอย่างสันติ’ ชาวทิเบตปัจจุบันเป็นสุขดีภายใต้การปกครองของจีน”

ปักกิ่งอ้างว่า ชาวทิเบต โดยเฉพาะชาวไรชานา ต้อนรับ “การปลดปล่อยอย่างสันติ” จากจีน และคือพวกเขาเองที่ “โค่นล้มเจ้าที่ดิน” ในความเป็นจริง กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน (People’s Liberation Army: PLA) สังหารกองกำลังทิเบตที่เข้มแข็งไปกว่า 5,000 คน ในเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 1950 ในจัมโด (Chamdo) ทิเบตตะวันออก มีคนทิเบตต้อนรับการเข้ามาของจีนอย่างแน่นนอน (เพื่อช่วย “พัฒนา” ทิเบต คอมมิวนิสต์จีนกล่าวอ้าง) แต่จากประวัติศาสตร์ทิเบตที่เขียนโดยคนทิเบตเอง มังกรในแดนหิมะ (Dragon in the Land of Snows) ของ ชีริงชากยะ (Tsering Shakya) และประวัติศาสตร์การเมืองทิเบต (Tibet: A Political History) ของ ดับเบิลยูดี ชะกัปปา (W.D. Shakabpa) ยืนยันว่า มีเพียงแค่กลุ่มคนจำนวนน้อยเท่านั้นที่ต้อนรับจีน คำร้องเรียนลับ 70,000 ตัวอักษร⁸ (70,000-character secret petition) ที่ป็นเซนลามะ⁹ (Panchen Lama) ผู้ลี้ภัยยื่นให้แก่เหมาเจ๋อตง ซึ่งชี้ให้เห็นว่า “การปลดปล่อย” ดังกล่าวสร้างความทุกข์เข็ญแก่ชาวทิเบตจากทุกสถานะสังคมอย่างไร

ก็จากชาวนาชาวไรที่จีนบอกว่าช่วยปลดปล่อยเองนี่แหละ ที่ตั้งขบวนการต่อต้านการยึดครองของจีน ในปี ค.ศ. 1959 ขบวนการกองโจรชูชีกังดรุค (Chushi Gangdruk) (“สี่แม่น้ำ หกทุ่งหญ้า” (Four Rivers, Six Ranges)) เริ่มขึ้นในทิเบตตะวันออกและขยายไปทั่วประเทศ แล้วกลายเป็นสัญลักษณ์ของการต่อต้านเมื่อวันที่ 10 มีนาคม ค.ศ. 1959 เมื่อคนทิเบตนับพันรวมตัวกันรอบพระราชวังนอร์บูลิงกะ (Norbulinka) เพื่อเป็นโลมมนุษย์ป้องกันองค์ดาไลลามะจากการถูกจีนลักพาตัว ซึ่งเป็นข่าวลือในขณะนั้น (ซึ่งไม่น่าจะเป็นพฤติกรรมของผู้ที่ต้องการล้มล้างระบอบการปกครองอันล้ำหลังของทิเบต)

การต่อต้านด้วยอาวุธจบลงในทศวรรษที่ 1970 ตามพระประสงค์ของดาไลลามะ แต่การต่อสู้ของมวลชนยังคงดำเนินต่อไป ในหลากหลายรูปแบบ เช่น การประท้วงเรียกร้องอิสรภาพ ติดโปสเตอร์ การคว่ำบาตร การเสี่ยงอันตรายข้ามเทือกเขาหิมาลัยเพื่อลี้ภัยจากบ้านเกิดของตน โรนัลด์ ชวาร์ทซ์ (Ronald Schwartz) เขียนหนังสือชื่อ วัฏจักรการประท้วง (Circle of Protest) เพื่อวิเคราะห์ว่าชาวทิเบตใช้ศาสนาสื่อสารข้อความทางการเมืองที่อยู่เบื้องหลังอย่างไร นักเขียนจีนหวัง ลีเซียง (Wang Lixiong) เขียนไว้ในบทความอีกชิ้นหนึ่งชื่อ ทิเบต: ด้านมืดของสาธารณรัฐประชาชนจีนในศตวรรษที่ 21 (Tibet: The People’s Republic of China’s 21st Century Underbelly) หวังต่อต้านอิสรภาพของทิเบต แต่ก็เชื่อว่าปักกิ่งอาจแพ้ง่ายให้กับโฆษณาชวนเชื่อของตนได้ในสักวัน เขาเห็นว่าความรู้สึกชาตินิยมและการเรียกร้องอิสรภาพของทิเบตมีความเข้มแข็ง “กำลังทหารทำได้แค่ผูกทิเบตติดไว้กับจีน เหมือนเชือก แต่ไม่สามารถรวมเลือดเนื้อเชื้อชาติในระยะยาวได้”

⁸ คำร้องเรียนลับ 70,000 ตัวอักษร (70,000 character secret petition) คือ รายงานความรุนแรงและนโยบายกดขี่ของจีนที่กระทำต่อชาวทิเบต และความยากแค้นของชาวทิเบตภายใต้การยึดครองของจีน รายงานลงวันที่ 18 พฤษภาคม ค.ศ. 1962

⁹ ป็นเซนลามะ (Panchen Lama) คือ นักบวชในพุทธศาสนา เป็นผู้นำสูงสุดทางจิตวิญญาณอันดับสอง รองจากองค์สมเด็จพระดาไลลามะ

“ชาวทิเบตมีชีวิตที่ดีกว่าภายใต้ร่มเงาจีน”

การอนุมานเช่นนี้ผิดพลาดอยู่ 3 ประการ คือ: [1] ชาวทิเบตไม่สามารถพัฒนาตนเองได้ หากจีนไม่ยื่นมือมาช่วย (รูปแบบสมัยใหม่ของ “ภาระของคนขาว”) [2] นิยามการพัฒนาและความเจริญแบบปักกิ่งคือสิ่งที่ชาวทิเบตต้องการ และ [3] ความเจริญทางวัตถุเป็นข้ออ้างให้ล่าอาณานิคมได้ จะอธิบายตามลำดับ

[1] ดีความไปว่าชาวทิเบตพัฒนาประเทศตัวเองไม่ได้เป็นการดูถูกเหยียดหยาม ยกตนข่มท่านและมีอคติเหมือนกับที่จะเปรียบเทียบแอปเปิลกับส้มไม่ได้ เราไม่อาจเปรียบเทียบทิเบตเมื่อห้าสิบปีที่แล้วกับทิเบตวันนี้ได้เช่นกัน ในเมื่อไม่อาจมีทิเบตที่เป็นเอกราชภายใต้ช่วงเวลาแห่งการยึดครองโดยจีน สิ่งที่เราควรมองคือความสำเร็จของชุมชนทิเบตพลัดถิ่น เพื่ออ้างอิงว่า ชีวิตของชาวทิเบตในทิเบตจะดีขึ้นขนาดไหน หากพวกเขาสามารถกำหนดอนาคตประเทศตนเองได้

[2] จริงอยู่ที่ว่า จีนพัฒนาทิเบต แต่ชาวทิเบตในเมืองได้รับประโยชน์เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ขณะที่ชาวทิเบตในชนบทแทบไม่ได้รับประโยชน์เลย ชาวทิเบตที่ไม่รู้ภาษาจีนและไร้เส้นสายต้องปากกัดตีนถีบเอาเองในฐานะพลเมืองชั้นสองในประเทศของตนเอง สถิติของจีนบ่งชี้ว่า รายได้ต่อหัวในทิเบตต่ำกว่าในจังหวัดอื่น ๆ ของจีนทั้งหมด และมีหลายพื้นที่ในชนบททิเบตที่ขาดโครงสร้างขั้นพื้นฐานทั้งสาธารณสุขและการศึกษา เป้าหมายสูงสุดของปักกิ่งคือผูกทิเบตติดกับจีนโดยให้เจ้าอาณานิคมชาวจีนย้ายมาตั้งถิ่นฐานในเขตเมืองของทิเบต และสร้างให้เศรษฐกิจทิเบตพึ่งพาการอุดหนุนจากรัฐ ปักกิ่งจะลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานเพื่อขยายอำนาจควบคุมทิเบต เช่น รถไฟไปลาซา (Lhasa) ที่ปักกิ่งลงทุนสร้างในจำนวนเงินที่มากกว่าการลงทุนเพื่อพัฒนาสาธารณสุขและการศึกษาในช่วง 50 กว่าปีแห่งการยึดครองทิเบตอย่างมหาศาล นักวิชาการบางคน อย่างเช่น แบร์รี ซาต์แมน (Barry Sautman) จากฮ่องกงแย้งว่า นโยบายเหล่านี้เป็นประโยชน์กับชาวทิเบต และไม่ใช่การขยายอาณานิคม เนื่องจากจีนไม่ได้ใช้ยุทธศาสตร์ทางสถิติประชากรเหมือนดังเจ้าอาณานิคมในยุคเก่าก่อน อย่างไรก็ตาม ทิเบตในปัจจุบันมีแต่แหล่งขุดเจาะทรัพยากรและพื้นที่เมืองก็เต็มไปด้วยเจ้าอาณานิคมชาวจีนเข้ามาตั้งรกราก ในปี ค.ศ. 2000 โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Program, UNDP) รายงานว่า GDP จริงต่อหัวของทิเบตอยู่ที่ 169 ดอลลาร์สหรัฐ ต่างกับมูลค่า 680 ดอลลาร์สหรัฐในจีน และ 4,000 ดอลลาร์สหรัฐในฮ่องกง

อัตราการอ่านออกเขียนได้ในผู้ใหญ่อยู่ที่ 38% ขณะที่ในจีนคือ 81% อัตราการเสียชีวิตจากการตั้งครรภ์ขณะคลอด และหลังคลอด คือ 50 คนต่อประชากร 10,000 คน ขณะที่ในจีนคือ 9 คนต่อประชากร 10,000 คน ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่า “การพัฒนา” ที่จีนอวดอ้าง ประกอบไปด้วยจุดมุ่งหมายทางการเมือง (การเสริมอำนาจปกครองผ่านการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน) และไม่ได้ให้ประโยชน์แก่ชาวทิเบต

[3] ปักกิ่งไม่มีทางเห็นด้วยว่า ฮ่องกงเจริญเติบโตเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจโลกและมีคุณภาพชีวิตดีที่สุดในเอเชีย แค่ว่าเคยตกเป็นอาณานิคมของจักรวรรดิอังกฤษฉันใด ก็ไม่อาจอ้างว่าตนยึดครองทิเบตเพื่อการพัฒนาได้ฉันนั้น ไม่ว่าข้ออ้างดังกล่าวจะมีส่วนจริงเท็จ

“เงินให้อำนาจทิเบตปกครองตนเอง”

นี่เป็นหนึ่งในข้อโต้เถียงสุดโปรดของปักกิ่ง คือนำข้อเสนออันถ่อมตัวของดาไลลามะมาสู่คำตอบแบบ ประนีประนอม ในเอกสารรายงานเชิงลึกของภาครัฐ ว่าด้วยเขตปกครองตนเองระดับภูมิภาคตามกลุ่ม ชาติพันธุ์ ปักกิ่งอ้างว่าได้มอบสิทธิปกครองแก่ชาวทิเบตไปตั้งมากมาย หมายความว่า “ข้อครหาเรื่องทิเบต” ได้รับการแก้ไขแล้ว ความจริงก็คือ อำนาจปกครองตนเองดังกล่าวบกพร่องไปมากจากข้อจำกัดหลาย ประการภายใต้การควบคุมอันเข้มงวดของปักกิ่ง

อำนาจปกครองตนเองใน “เขตปกครองตนเองทิเบต” จำกัดเป็นอย่างยิ่ง และจะถูกมอบให้หรือเพิกถอนเมื่อใดก็ได้โดยปักกิ่ง และมีพื้นฐานมาจากความสัมพันธ์ทางอำนาจมากกว่าสิทธิที่กำหนดไว้ชัดเจน เราจะพูดถึง “อำนาจปกครองตนเอง” ภายใต้รัฐบาลเผด็จการคอมมิวนิสต์ ซึ่งไร้ความเป็นประชาธิปไตย ทั้งยังห้ามไม่ให้ มีสถาบันหรือองค์กรอิสระใด ๆ ก็คงจะเป็นเรื่องยาก ความกังวลเป็นล้นพ้นของปักกิ่งต่อทิเบตคือเรื่อง “ความ มั่นคง” (ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่ออิสรภาพ) และมีข้ออื่น ๆ ร่องลงมา ผลลัพธ์ก็คือ ปักกิ่งยังคงสงวนอำนาจ ในการกำหนดด้าน “อำนาจแข็ง” เช่น การเมืองและกฎหมาย ในด้าน “อำนาจอ่อน” เช่น วัฒนธรรมและ เศรษฐกิจ ปักกิ่งพอยืดหยุ่นให้บ้างแต่ก็อยู่ในระดับจำกัด แม้แต่วัดและศาสนสถานก็ถูกควบคุมอย่างเข้มงวด แรงจูงใจสำหรับผู้ตั้งรกรากชาวจีน ต่างอยู่ในเงื้อมมือของปักกิ่ง ซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวทิเบตไม่มีทางออกกฎหมาย แบบเดียวกันอย่างแน่นอน

ที่ว่าทิเบตขาดอำนาจในการปกครองตัวเองยิ่งชัดเจนเข้าไปใหญ่เมื่อเห็นว่า ใครคือผู้ตัดสินใจตัวจริง อำนาจ สุดท้ายอยู่ในมือของปักกิ่ง จริงอยู่ที่ชาวทิเบตมีที่นั่งตำแหน่งใหญ่โตในหน่วยงานราชการของ “เขตปกครอง ตนเองทิเบต” แต่ข้าราชการเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นเพียงหุ่นเชิดให้ปักกิ่ง ปักกิ่งไม่เชื่อใจฝ่ายบริหารของทิเบต ในตำแหน่งที่ต่ำลงมา อีกทั้งพยายามทำลายความเชื่อส่วนตัวทางศาสนาและความภักดีต่อดาไลลามะ ดังนั้น อำนาจที่แท้จริงจึงอยู่ในมือเจ้าหน้าที่ทางการจีนในปักกิ่งและทิเบต รวมถึงตำแหน่งผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์ ทิเบต ซึ่งไม่เคยเป็นคนทิเบตเลย และต้องเน้นย้ำว่า จีนใช้อำนาจผ่านพรรคคอมมิวนิสต์ดังกล่าว

การอ้างสิทธิ์เหนือทิเบตของปักกิ่งไม่อาจเบียดบังสิทธิในการกำหนดชะตาชีวิตตนเองของชาวทิเบต สมัชชา ใหญ่แห่งสหประชาชาติ (U.N. General Assembly) ได้รับรองสิทธิดังกล่าวไว้ในข้อมติเรื่องทิเบต ปี ค. ศ. 1961 (Res. 1723(XVI)) ซึ่งยืนยันว่า ชาวทิเบตมีสิทธิอันชอบธรรมตามกฎหมายในการกำหนดการ เมือง การพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของตน สิทธิในการกำหนดชะตากรรมของตนเองเป็น เรื่องซับซ้อน แต่กล่าวได้ว่า ทิเบตเป็นประเทศอธิปไตยมาก่อนจะโดนจีนละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานในการ กำหนดการเมือง เศรษฐกิจ และสิทธิมนุษยชนในการกำหนดสภาพบ้านเมืองของตน

[เพิ่มเติม: ตั้งแต่อดีตมาถึงปัจจุบัน ปักกิ่งพูดถึง “เขตปกครองตนเอง” ไว้ในข้อตกลง 17 ข้อ ที่บังคับใช้กับ ทิเบตในปี ค.ศ. 1951 ในไม่กี่ปีที่ผ่านมา ปักกิ่งเปลี่ยนไปใช้คำว่า “เขตปกครองตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์” แทน และเขียนประวัติศาสตร์ โดยปรับแต่งข้อตกลง 17 ข้อเสียใหม่ ในเอกสารอ้างอิงร่วมสมัยและเว็บไซต์ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวแสดงถึงการรับรองชาวทิเบต (และชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ เช่น ชาวอุยกูร์) ว่าเป็น “ชน ชาติ” ซึ่งช่วยสนับสนุนสิทธิในการปกครองตนเอง อ้อ! แต่นักวิเคราะห์บางคนก็เชื่อว่า หากอำนาจในการ ปกครองตนเอง ถือว่าเป็น “สิทธิพิเศษ” ของ “กลุ่มชาติพันธุ์” มันก็จะยิ่งง่ายสำหรับปักกิ่งที่จะอ้าง ความชอบธรรม แล้วเพิกถอนสิทธิปกครองตนเองจอมปลอม เมื่อผู้ตั้งถิ่นฐานชาวจีนย้ายเข้ามาเพิ่มขึ้น และ เปลี่ยนแปลงอัตราส่วนประชากรต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไป]

“ชาวทิเบตพลัดถิ่น โดยเฉพาะดาไลลามะ เป็นพวกชนชั้นสูงที่พยายามรื้อฟื้นระบบเก่าในทิเบต”

ข้อโต้แย้งว่า ชาวทิเบตพลัดถิ่นพยายามรื้อฟื้นระบบขุนนางไม่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้เพื่อปลดปล่อยทิเบต มีชาวทิเบตพลัดถิ่นกว่า 150,000 คนอาศัยอยู่ทั่วโลก การอ้างว่า คนพวกนี้ทั้งหมดเป็น “ขุนนางชั้นสูง” ออกจะฟังดูไร้สาระ เมื่อคำนึงถึงปริมาณและพื้นเพอันหลากหลายของพวกเขา

ชาวทิเบตไม่ได้มองว่าประเทศของตนสมบูรณ์แบบ และรัฐบาลทิเบตพลัดถิ่นก็ไม่ได้พยายามรื้อฟื้นระบบการปกครองเก่าที่มีมาก่อนปี ค.ศ. 1959 (ซึ่งไม่น่าจะรื้อฟื้นได้) ดาไลลามะประกาศว่า ตนจะไม่เข้าไปมีตำแหน่งทางการเมือง หากทิเบตได้เอกราช เว้นแต่ว่า ประชาชนชาวทิเบตส่วนใหญ่ ทั้งในและนอกทิเบตจะเห็นพ้องโดยทั่วกัน ทั้งยังได้ชี้แนะการปกครองแบบประชาธิปไตยในทิเบต (<http://www.tibet.com/future.html>) รัฐบาลทิเบตพลัดถิ่นเป็นรัฐบาลประชาธิปไตยนำโดยนายกรัฐมนตรี (คนปัจจุบัน คือ ซัมดงรินโปเช (Samdhong Rinpoche)) และมีสมาชิกรัฐสภาจากการเลือกตั้งโดยผู้มีสิทธิโหวตจากชุมชนผู้ลี้ภัยชาวทิเบตทั่วโลก ขบวนการปลดปล่อยทิเบตแทรกซึมอยู่ในชุมชนทิเบตทั่วโลก อย่างที่ชาวทิเบตในอินเดียและตะวันตกต่างรู้เห็นเป็นปยาน

“ดาไลลามะเป็นหุ่นเชิดให้อเมริกาใช้ เพื่อแยกทิเบตออกจากจีน”

ปักกิ่งอ้างว่า ดาไลลามะเป็นเพียง “ตัวหมากของชาติตะวันตก” เห็นได้จากการที่ CIA สนับสนุนเงินทุนของขบวนการต่อต้านในทิเบตช่วงทศวรรษที่ 1950 และ 60 เคนเนธ นอส (Kenneth Knaus) และทอม เลอร์ด (Tom Laird) อดีตเจ้าหน้าที่ CIA เขียนถึงความเกี่ยวข้องระหว่าง CIA กับขบวนการกองโจรทิเบต ซึ่งไม่ใช่ขบวนการที่ดาไลลามะผู้รักสันติจะชักใยอยู่เบื้องหลังเป็นแน่ หนังสือดังกล่าวและเอกสารทางประวัติศาสตร์อื่น ๆ ชี้ว่า ขบวนการต่อต้านในทิเบตมาจากชาวทิเบตในท้องถิ่นที่ต่อต้านการรุกรานของจีน ชาวทิเบตยินดีรับความช่วยเหลือทุกทางเพื่อต่อสู้กับอำนาจจีน ต่อให้ CIA สนับสนุนทิเบต เพราะมองว่าทิเบตเป็นเครื่องมือหนึ่งในสงครามต้านคอมมิวนิสต์จีน ก็ไม่ได้ทำให้เหตุผลในการต่อสู้เพื่ออิสรภาพของชาวทิเบตมีความชอบธรรมน้อยลงเลย ชนชั้นนำในอเมริกาและประเทศเสรีประชาธิปไตยต่างให้ความสำคัญในการค้ากับจีน ความช่วยเหลือต่อทิเบตมาจากความกดดันจากกลุ่มเคลื่อนไหวระดับรากหญ้าเป็นหลัก

“เรื่องสิทธิมนุษยชนเป็นกิจการภายในของจีน”

ต่อให้ทิเบตไม่ได้ถูกยึดครองอย่างผิดกฎหมาย จนกลายเป็นข้อกังวลระดับนานาชาติ โลกนี้ก็ยังสมควรจับตามองการละเมิดสิทธิมนุษยชนของปักกิ่งในทิเบตและจีน สิทธิมนุษยชนบางประการ เช่น กรณีฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ และการทรมานถือเป็น *jus cogens*¹⁰ (บรรทัดฐานหลักกฎหมายบังคับเด็ดขาดระหว่างประเทศ) อันละเมิดมิได้ อีกทั้ง ประเด็นสิทธิมนุษยชนอื่น ๆ ซึ่งได้รับการรับรองไว้ในข้อตกลงและสนธิสัญญาที่จีนบอกรับให้สัตยาบัน ในโลกปัจจุบันที่หันมาต่อต้านการก่อการร้าย จึงยิ่งทำให้ไม่อาจเพิกเฉยต่อความอยุติธรรมในที่ไหน ๆ ได้ และเช่นเดียวกัน จึงเป็นเรื่องสำคัญที่โลกใบนี้ต้องใส่ใจหาทางออกที่ยั่งยืนและสันติแก้ปัญหาในทิเบต

¹⁰ *jus cogens* คือ หลักกฎหมายบังคับเด็ดขาด (Peremptory Norm) ในหลักกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐต่าง ๆ จะต้องยอมรับปฏิบัติตาม และมีอาจะละเมิดฝ่าฝืนได้ เช่น ห้ามการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (Genocide) ห้ามการค้าทาส ห้ามการแบ่งแยกสีผิว (Apartheid) อาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ เป็นต้น

ถ้อยคำที่มักใช้โจมตีผู้สนับสนุนทิเบตในตะวันตก:

“ใครที่ไม่เคยไปทิเบต ไม่มีสิทธิพูดถึงทิเบต”

ประโยคดังกล่าวมักพูดโดยคนที่ไม่เคยไปทิเบตเช่นกัน หรือคนที่มีจุดประสงค์แอบแฝง มันคือคำพูดที่ใช้เพื่อยึดอายุสภาพความยุติธรรมในทิเบต โดยลดทอนจำนวนผู้ที่สามารถท้าทายสถานะดังกล่าวได้ การไปสัมผัสทิเบตในสถานที่จริงยอมให้ข้อมูลที่เปี่ยมประโยชน์ และผู้สนับสนุนทิเบตที่ไปได้ก็ควรไปเยือนสักครั้ง: ผู้เยี่ยมเยือนมักหลงใหลในธรรมชาติอันงดงาม ผู้คนที่น่ารักอบอุ่น และบรรยากาศของดินแดนที่ถูกยึดมาด้วยกำลังทหาร อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี คนเราไม่จำเป็นต้องไปถึงปารีสเพื่อพิสูจน์ว่าหอไอเฟลมีอยู่ เหมือนกับที่ไม่จำเป็นต้องถูกคุมขังในคุกกุทช์ปิจ (Drapchi) ในทิเบตเพื่อรู้ว่า มีนักโทษการเมืองถูกทรมานอยู่ที่นี่

แหล่งสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม

รัฐบาลทิเบตพลัดถิ่น:

- Tibet: Proving Truth from Facts, <http://www.tibet.com/WhitePaper/index.html>
- Tibetan Autonomy and Self-Government: Myth or Reality?, Tibetan Parliamentary and Policy Research Centre, New Delhi, India, 2000.
- Chinese government:
- Tibet - Its Ownership and Human Rights Situation, http://news.xinhuanet.com/employment/2002-11/18/content_633181.htm
- Regional Ethnic Autonomy in Tibet, http://news.xinhuanet.com/english/2004-05/23/content_1485519.htm

สนธิสัญญาเกี่ยวกับทิเบตระหว่างรัฐบาลต่าง ๆ และสหประชาชาติ:

- <http://www.tibetjustice.org/materials/index.html>

องค์กรเอกชนไม่แสวงหาผลกำไร:

- Tibet Information Network: <http://www.tibetinfo.net>
- Tibetan Center for Human Rights and Democracy: <http://www.tchrd.org>

อื่น ๆ:

- Tsering Shakya, Dragon in the Land of Snows: A History of Modern Tibet Since 1947, Columbia University Press, 2001. (ประวัติศาสตร์ทิเบตสมัยใหม่โดยนักวิชาการแถวหน้าของทิเบต)
- Warren Smith, Tibetan Nation: A History of Tibetan Nationalism and Sino-Tibetan Relations, Westview Press, 1998. (ประวัติศาสตร์ทิเบตฉบับสมบูรณ์)

- Panchen Lama, 70,000 Character Petition (รายงานลับของป๊านเซน ลามะ), published by the Tibet Information Network as A Poisoned Arrow, December 1997, <http://www.tibetinfo.co.uk/pl-preface.htm>
- Kenneth Knaus, Orphans of the Cold War: America and the Tibetan Struggle for Survival, Public Affairs, 1999. (ประวัติศาสตร์ความเกี่ยวข้องของ CIA ในขบวนการทิเบต)
- Ron Schwartz, Circle of Protest: Political Ritual in the Tibetan Uprising, Columbia University Press, 1994. (วิเคราะห์วิธีการที่ทิเบตใช้ศาสนาเพื่อสื่อสารข้อความซ่อนเร้นทางการเมือง)